

MULTIDISCIPLINÁRNE KONTEXTY VYUČBY CUDZÍCH JAZYKOV

MULTIDISCIPLINARY CONTEXTS OF FOREIGN LANGUAGE TEACHING

Elena Zelenická

Jednou z prioritných zameraní jazykovej politiky Európskej Únie v súčasnosti je aj jazyková pripravenosť spoločnosti. Aktívne používanie cudzieho jazyka sa tak v multikultúrnej Európe stáva nevyhnutnosťou. Keďže plnohodnotnú Európu predstavuje súžitie rôznych kultúr schopných rozvoja a vzájomného obohacovania sa, podstatným znakom výchovy a vzdelávania je aj jej multikultúrny charakter.

Kľúčové slová: vysokoškolské vzdelávanie, systém vzdelávania, cudzie jazyky, výučba

One of the priority focuses of the EU language policy at present is also a linguistic readiness of the society. Active use of foreign language in a multicultural Europe is becoming a necessity. Whereas the coexistence of diverse cultures capable of development and mutual enrichment represents a full Europe, an essential feature of education is thus its multicultural character.

Keywords: higher education, the system of education, foreign languages, teaching

Globalizácia a technologický rozvoj radikálne menia ráz vysokoškolského vzdelávania. Vďaka spolupráci na úrovni EÚ a v širšom európskom rámci už existuje vysoká úroveň porovnateľnosti, kompatibility a výmeny medzi systémami európskeho priestoru vysokoškolského vzdelávania. Bolonský proces, programy ako Erasmus, Erasmus Mundus, Tempus a Marie Curie a nástroje transparentnosti, ako napríklad Európsky systém prenosu a zhromažďovania kreditov (ECTS) a Európsky kvalifikačný rámec (EQF) prispeli k tomu, že systémy vysokoškolského vzdelávania v EÚ dosiahli významný stupeň internacionalizácie. Internacionalizácia predstavuje fenomén s rastúcim významom a celosvetovým dosahom ako sú spolupráca v rámci EÚ a mobility, vzájomne výhodné príležitosti, ktoré prináša širší medzinárodný kontext, a tam, kde je to vhodné, presadzuje použitie európskych postupov a nástrojov na celosvetovej úrovni.

Menia sa aj technológie a očakávania študentov. Študenti čoraz viac očakávajú možnosť výberu predmetu, spôsobu a času, kedy sa budú učiť v súlade s vlastnými potrebami a záujmami. Nemajú problém študovať vo vlastnej krajine, v zahraničí, prostredníctvom online kurzov alebo zmiešaných foriem vzdelávania, ktoré kombinujú všetky uvedené možnosti.

V systéme vysokoškolského štúdia cudzie jazyky ako médium komunikácie, ale aj nástroj internacionalizácie nadobúdajú svoje stále a čoraz dôležitejšie miesto. Nielen profesionálna orientácia na medzinárodné pracovné prostredie, mobility, ale aj úzke prepojenie obsahu výučby cudzieho jazyka so študijným zameraním, kladú špecifické nároky na prípravu odborníkov najrozmanitejších profesií. V čase, keď sa svetové hospodárstva snažia o väčšiu konkurencieschopnosť vzdelávanie a získavanie najtalentovanejších jedincov sa stáva cieľeným. Internacionalizácia vysokoškolského vzdelávania prispieva k tomu, aby boli študenti bez ohľadu na to, či budú študovať v zahraničí alebo v Európe, pripravení žiť v globalizovanom svete, a to tým, že obohatí ich skúsenosti a poznatky, zlepši ich zamestnateľnosť, produktivitu a zárobkovú schopnosť. Tento globálny trend priniesol inštitúciám vysokoškolského vzdelávania nové príležitosti na podporu strategických partnerstiev v oblasti výskumných a inovačných činností.

Začlenenie medzinárodného rozmeru do študijných programov upriamuje pozornosť hlavne na jazyky. Naučiť študentov plynule a účelne komunikovať v cudzom jazyku, osvojiť si praktické schopnosti dorozumievať sa a porozumieť si v sociálnej integrácii je jednou z najdôležitejších, no zároveň aj najkomplikovanejších stránok výučby cudzích jazykov. Vytvárať vhodné podmienky na to, aby študenti spontánne prezentovali svoje postoje, je úloha veľmi náročná a vyžaduje si dôkladnú prípravu. Pripraviť profesionálne orientovaných odborníkov (na Filozofickej fakulte Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre – sociológov, politológov, žurnalistov, kulturológov, etnológov, muzeológov, archeológov), sa darí hlavne tým, že dochádza k prepojeniu všeobecnej prípravy a odbornej problematiky v jednotlivých študijných programov. Ovládanie angličtiny je „de facto“ súčasťou každej stratégie internacionalizácie týkajúcej sa študentov, učiteľov a inštitúcií.

Študijné programy FF UKF v Nitre rešpektujú požiadavku kladenú na odbornú pripravenosť svojich absolventov a v tomto duchu realizujú výučbu nielen anglického ale aj nemeckého, ruského, francúzskeho, talianskeho a arabského jazyka. Dnešná doba kladie čoraz vyššie nároky na finálnu úroveň absolventov vysokých škôl bez ohľadu na odbor, stupeň či formu štúdia. Vstup zahraničných firiem na Slovensko, možnosť vycestovať za prácou do zahraničia, študovať v zahraničí, uchádzať sa o rôzne funkčné pozície u nás, ale i v cudzine nás každodenne presvedča o tom, že znalosť cudzích jazykov sa stala jedným z kľúčových faktorov možnosti zamestnania jednotlivcov, konkurencieschopnosti podnikania a stáva sa predpokladom pre využívanie práva voľného pohybu a slobodnej voľby bydliska na území zjednotenej Európy, slobodnej migrácie a zamestnania. Vnímanie jazykového nástroja sa posunulo z roviny cieľa do roviny prostriedku. Prvky odborného jazyka prekročili hranice viacerých funkčných štýlov a stali sa interdisciplinárnym, ale aj interkultúrnym fenoménom. Výučba cudzích jazykov tak nadobúda multidisciplinárny rozmer.

Ak vychádzame z premisy, že k učeniu nedochádza automaticky, je potrebné k nemu viesť, zisťujeme akú dôležitú úlohu pri učení zohráva kooperácia učiteľa a študenta. Bez koexistencie oboch by vzdelávací proces nemal zmysel. Už v názve cudzí jazyk sa ukrýva adjektívum, ktoré si vyžaduje prekonanie jazykovej bariéry a priblíženie sa cieľovému jazyku. Túto ambíciu na Filozofickej fakulte UKF v Nitre má jazykové centrum od čias jeho vzniku.

Vznik jazykového centra

Jazykové centrum (JC) vzniklo v roku 1995 z rozhodnutia Akademického senátu Fakulty humanitných vied Vysokej školy pedagogickej (VŠPg) ako reakcia na nový vysokoškolský zákon. Jeho úlohou bola koordinácia ostatných jazykových katedier s cieľom zabezpečiť výučbu cudzích jazykov pre študentov učiteľských študijných programov.

Výučbu cudzích jazykov (anglický jazyk, nemecký jazyk, ruský jazyk, francúzsky jazyk, taliansky jazyk, španielsky jazyk, arabský jazyk) uskutočňovalo prostredníctvom všeobecných, intenzívnych, odborných a špecializovaných kurzov. Vo vyučovaní sa zameriavalo na sprostredkovanie produktívnych a receptívnych komunikatívnych zručností, ktoré umožnia študentom využívať daný jazyk pri ďalšom vlastnom vzdelávaní. Cieľom výučby v tom období bolo, aby si frekventanti osvojili rečové zručnosti: počúvanie a čítanie s porozumením, rozprávanie a písanie prostredníctvom jednotlivých jazykových prostriedkov. Ústrednou líniou vzdelávania sa stala schopnosť komunikácie v cudzom jazyku súbežne so sprostredkovaním ďalších relevantných kompetencií vzhľadom na vedomostný stupeň, ktorý sa pohyboval v rozmedzí A2 – C1 podľa Spoločného európskeho referenčného rámca (CEFR). Fungujúci systém bol veľmi flexibilný. Umožňoval voľbu akéhokoľvek cudzieho jazyka s možnosťou vzdelávania až po najvyšší stupeň. Širokospektrálna ponuka výučby cudzích jazykov tak sledovala potrebu rozvíjať a podporiť schopnosť aj odbornej a

profesionálnej komunikácie v cudzom jazyku. Smerovanie výučby v súčasnosti je orientované najmä na odborný a akademický jazyk.

Pedagogický profil centra

Súbežne s transformáciou VŠPg na Univerzitu Konštantína Filozofa sa modifikovalo aj Jazykové centrum. Popri dvojodborových učiteľských študijných programoch, ktoré zaznamenali útlm, vzniklo množstvo nových jednodborových programov, vďaka čomu sa zmenila i profilácia pracoviska. Pracovisko sa konštituovalo v roku 1999 ako samostatná organizačná jednotka fakulty s vlastnými lektormi. Dnes tvorí neodmysliteľnú súčasť Filozofickej fakulty UKF a jeho pracovníci sa aktívne podieľajú na vzdelávacom, vedeckovýskumnom i kultúrnom živote fakulty i univerzity. Všetci odborní asistenti obhájili dizertačné práce súvisiace s lingvistickým, literárnym alebo translátologickým zameraním ich výskumu.

Vzdelávacia činnosť

V oblasti vzdelávania poskytuje jazykové centrum vzdelanie odborného cudzieho jazyka pre nefilologické jednodborové neučiteľské a učiteľské bakalárske aj magisterské študijné programy FF, ale i iných pracovísk UKF. Každoročne absolvuje kurzy z anglického, nemeckého, francúzskeho, talianskeho, ruského, španielskeho a arabského jazyka v priemere 1500 interných a externých študentov. V rámci jednodborové štúdia navštevujú cudzí jazyk študenti nasledujúcich študijných programov: archeológia, blízkovýchodné štúdiá, estetika, etika, etnológia, európske štúdiá, filozofia, história, kulturoológia, marketingová komunikácia a reklama, politológia, riadenie kultúry a turizmu, sociológia a žurnalistika. Jazykové centrum organizuje aj výučbu cudzieho jazyka pre III. stupeň. vysokoškolského vzdelávania ukončené overovaním jazykovej spôsobilosti doktorandov.

Vedeckovýskumná a publikačná činnosť

V rámci vedeckovýskumnej oblasti organizuje JC samostatne alebo v spolupráci s inými partnermi vedecké a odborné podujatia – konferencie, semináre, workshopy, verejné prednášky – aktívne sa podieľa na projektovej a publikačnej činnosti univerzity. Pracovníci JC sa aktívne zúčastňujú na vedeckých podujatiach doma i v zahraničí, kde prezentujú výsledky svojho bádania.

Vedecký profil Jazykového centra FF UKF tvoria mnohé projekty, výstupmi ktorých sú vedecké monografie, štúdie vo vedeckých a odborných časopisoch, ale aj prezentácia výsledkov na rôznych vedeckých podujatiach. Pracovníci JC sústredili svoje vedecké aktivity v nasledujúcich projektoch celoslovenskej pôsobnosti: KEGA: *Nová koncepcia aditívneho modulu cudzojazyčného vzdelávania: Historicko-kulturologické minimum pre nefilológov* ale aj univerzitnej: *Príprava cvičebnice a konverzačnej príručky na výučbu slovenčiny ako cudzieho jazyka; Najdôležitejšie aspekty mediálnej komunikácie v súčasnosti vzhľadom na odborný cudzí jazyk; Učebné materiály na disciplínu Politická angličtina; Doplnkové učebné texty z anglického jazyka pre nefilológov; Inovácia obsahu vzdelávania disciplíny Cudzí jazyk pre doktorandov a tvorba e-learningového kurzu* atď.

Môžeme sa pochváliť aj účasťou v medzinárodných projektoch: **EUROPODIANS** – výstupom projektu sa stal internetový kurz slovenského jazyka pre cudzincov a projektom *Zlepšením jazykových zručností k príprave kvalitných Joint Degrees*.

Vedeckovýskumné aktivity pracovníkov Jazykového centra FF UKF vyústili do medzinárodnej spolupráce, výsledkom ktorej sú výstupy na mnohých medzinárodných konferenciách a vedeckých podujatiach: *Jazyk – reč – špecializácia: ruský jazyk vo sfére*

medzinárodného turizmu (medzinárodná vedecká konferencia v Tunise, Konferencia ECL o certifikácii znalosti moderných jazykov – Centrum cudzích jazykov Univerzity v Pécsi, Výskumný pobyt v ukrajinskom Ľvove, Prvé medzinárodné stretnutie slavistov vo Viedni – *Verband österreichischer Volkshochschulen* atď.

Študijné programy FF UKF v Nitre rešpektujú požiadavku kladenú na odbornú pripravenosť svojich absolventov a podporujú vydávanie vysokoškolských učebných materiálov odborného zamerania. Dôraz sa kladie na vedeckosť, odbornosť a multidisciplinárny kontext. Do pozornosti chceme uviesť niekoľko titulov vydaných v ostatnom období.

Sumarizujúci pohľad na politický systém, geografiu a históriu Veľkej Británie a Írska ponúkajú anglické učebné texty autoriek Mgr. Lenky Michelčíkovej, PhD. a Mgr. Martiny Macúchovej, PhD. „*United Kingdom & Ireland (important and interesting facts)*“ doplnené o vybrané kultúrne zaujímavosti oboch krajín. Texty sú primárne koncipované ako učebný materiál pre študentov európskych štúdií a politológie, ale rovnako môžu nájsť odozvu aj u tých čitateľov, ktorí si chcú rozšíriť poznatky či už z anglického jazyka alebo reálií týkajúcich sa Veľkej Británie a Írskej republiky.

Učebné texty „*Professional English for Marketing Communication and Advertising: Volume I*“, ktorých autorom je PaedDr. Pavol Burel, PhD., nie sú primárne len odborné texty, ale koncentrujú v sebe materiál a metodiku otestovanú priamo na praktických cvičeniach a prednáškach z anglického jazyka ako odborného jazyka najmä so študentmi marketingovej komunikácie a reklamy. Poskytujú dostatočný priestor na kreatívne riešenia v rámci tvorivej improvizácie.

Geografické údaje o Slovensku, etnokultúrne osobitosti slovenského národa, ako aj historické a geografické poznatky o krajine prezentujú vysokoškolské učebné texty „*Putevoditel' po Slovakii*“, ktorých autorkou je prof. PaedDr. Elena Zelenická, PhD. Vybrané texty sprostredkujú viacaspektový pohľad na Slovensko v súčasnosti a čiastočne v retrospektíve. Obsahujú informačne hutné, aktuálne profesijne a kulturologicky, resp. krajinovedne zamerané texty určené nielen poslucháčom rusistiky, ale aj študentom iných vedných odborov denného a diaľkového štúdia, ktorí si osvojujú ruský jazyk.

Študentom politológie, ale aj všetkým, ktorí sa zaujímajú o život v Rusku, je určená publikácia v ruskom jazyku „*Političeskaja sistema Rossijskoj Federacii*“ autora Mgr. Pavla Adamku, PhD. Publikácia podáva historický pohľad na formovanie politickej moci v Rusku, prináša podrobný prehľad o politickom systéme Ruska tak, ako je ukotvený v Ústave RF a hlbšie sa venuje politickej úlohe prezidenta. Predstavuje tri hlavné zložky federálnej moci (legislatívu, exekutívu a súdnictvo), ako aj orgány moci na úrovni jednotlivých subjektov federácie.

Učebné texty prof. PaedDr. Eleny Zelenickej, PhD. „*Slovakija i Rossija na perekriostke kul'tur*“ stavajú pútavou formou na komparácii vybraných kultúrno-geografických faktov z reálií Slovenska a Ruskej federácie. Publikácia v ruskom jazyku sa pokúša o vzájomný pohľad oboch národov na kultúru, obyčaje, mentalitu, tradície a národné špecifiká toho druhého, kultúrne špecifiká a „národné stereotypy“ stavia do širších súvislostí a študentom tak ponúka istú formu „nadstavbových“ materiálov.

Texty PhDr. Evy Al-Absiovej, PhD. pod názvom „*Moderná spisovná arabčina: vysokoškolské učebné texty*“ sú určené pre začiatočníkov – študentov nefilologických odborov. Štruktúra a obsah lekcií sú podriadené požiadavke osvojenia si nevyhnutných

základov gramatiky a vetnej skladby pre potreby každodennej komunikácie. Lexikálne jednotky a konverzačné okruhy tematicky čerpajú zo slovenských a arabských reálií.

Certifikácia v Národnom skúškovom centre

Jazykové centrum je od roku 2005 **Národným skúškovým centrom ECL** (European Consortium for the Certificate of Attainment in Modern Languages – Európske konzorcium pre certifikáciu znalosti moderných jazykov) a je jednou zo štyroch organizačno-administratívnych úrovní Európskeho konzorcia so sídlom Pécsi (Maďarsko). Funkciu riaditeľky Národného skúškového centra ECL zastáva prof. PaedDr. Elena Zelenická, PhD. Certifikované jazykové skúšky sa realizujú z anglického, nemeckého, ruského, talianskeho, maďarského jazyka a slovenského jazyka pre cudzincov na úrovni A2, B1, B2 a C1 podľa CEF. Sekcia slovenského jazyka zabezpečuje tvorbu štandardizovaných testov zo slovenského jazyka. Skúška ECL je komplexne akreditovaná Európskou komisiou v Bruseli a je zaradená do Zoznamu vybraných inštitúcií Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR oprávnených vydávať jazykové certifikáty ako náhradu maturitnej skúšky z cudzieho jazyka: Anglický jazyk – B1, B2, C1; Nemecký jazyk – B1, B2, C1.

Spolupráca Jazykového centra FF UKF ako Národného skúškového centra ECL so slovenskými univerzitami, resp. jazykovými inštitútmi vyústila do založenia Regionálnych skúškových centier oprávnených vydávať jazykové certifikáty ECL (napr. Prešovská univerzita v Prešove, Inštitút pre odborné vzdelávanie a vzdelávanie dospelých, n.o. v Komárne, AUSTRALIS HOUSE OF ENGLISH v Komárne, Vallis – jazykové vzdelávanie, s.r.o. v Trnave, Trnavská univerzita v Trnave; your´SCOOL, s.r.o. v Trnave, DUNA Nová jazykové škola, s.r.o. v Košiciach, INFINITY LANGUAGE INSTITUTY, s.r.o. v Bratislave, International House Bratislava, E-KU Inštitút jazykovej a interkultúrnej komunikácie v Nitre, Inschool Slovakia, s.r.o. v Nitre, Premier Class, s.r.o. v Nitre, Luminosus, n.o. vo Veľkých Kapušanoch).

Aktivity Jazykového centra FF UKF

Jazykové centrum organizuje jazykové kurzy na základe projektov, študijných programov alebo zo záujmu z radov verejnosti. Každý jazykový kurz je možné ukončiť certifikovanou jazykovou skúškou. Realizovali sme 5 úspešných ročníkov *Erasmus Intensive Language Course (EILC)* – intenzívneho jazykového kurzu slovenského jazyka pre zahraničných študentov výmenného programu ERASMUS. Kurz pozostával z prezentácie slovenského jazyka a kultúry a rozširovania komunikačných kompetencií. Kurz bol obohatený aj o spoznávanie atraktívnych miest na Slovensku z oblasti histórie a kultúry prostredníctvom exkurzií. V rámci doktorandského štúdia absolvujú aspiranti na PhD. *jazykové kurzy pre doktorandov*. Cieľom jazykových kurzov je rozšírenie jazykovej kompetencie v odbornom cudzom jazyku, orientovanie sa v odbornej terminológii a schopnosť porozumieť odborným článkom v cudzom jazyku. Veľkú odozvu mali aj *Kurzy cudzích jazykov pre zamestnancov*, *Jazykový kurz pre učiteľov ZŠ* realizovaný v rámci projektu Vzdelávanie učiteľov ZŠ v oblasti cudzích jazykov v súvislosti s koncepciou vyučovania cudzích jazykov na základných a stredných školách. Pre zahraničných študentov ponúkame *Kurz slovenského jazyka pre cudzincov*, semestrálne jazykové kurzy pre študentov Erasmus a.i.

Na záver

Jazykové centrum má svoje opodstatnenie v štruktúre fakulty. Dokazuje to sumár ukončených vedeckovýskumných projektov, vedecko-pedagogický profil zamestnancov, organizovanie i účasť na vedeckých podujatiach i entuziazmus našich študentov vzdelávať sa v cudzích jazykoch s ambíciou získať mobilitu, študijný pobyt v zahraničí alebo čo najlepšiu pracovnú

pozíciu. Jazykové centrum sa v priebehu osemnástich rokov existencie usilovalo o rozvoj systému jazykového vzdelávania sledujúc požiadavky a trendy nielen v európskom, ale i celosvetovom priestore. Zvýšiť svoju atraktivnosť, poskytovať prvotriedne inovačné študijné programy, ako aj vynikajúce výsledky vo vyučovaní a výskume, nadväzovať spoluprácu a strategické partnerstvá s inými zahraničnými univerzitami to sú ciele, ktoré treba zvládnuť a tak zabezpečiť, aby vysokoškolské vzdelávanie odzrkadľovalo aj potreby trhu práce.

LITERATÚRA

ADAMKA, P. Politická sistema Rossijskoj Federacii. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa, 2011. ISBN 978-80-558-0012-7.

AL-ABSIOVÁ, E. Moderná spisovná arabčina: vysokoškolské učebné texty. 1. diel.

Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa, 2009. 130 s. ISBN 978-80-8094-633-3.

BURCL, P. Professional English for Marketing Communication and Advertising: Volume I. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa, 2012. 98 s. ISBN 978-80-558-0082-0.

MACÚCHOVÁ, M. - MICHELČÍKOVÁ, L. United Kingdom & Ireland (important and interesting facts). Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa, 2011. 130 s. ISBN 978-80-558-0027-1.

ZELENICKÁ, E. Putevoditeľ po Slovákii. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa, 2010. 85 s. ISBN 978-80-8094-83-20.

ZELENICKÁ, E. Slovákija i Rossija na perekrjostke kul'tur. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa, 2011. 118 s. ISBN 978-80-8094-982-2.

ÚDAJE O AUTOROVI

Prof. PaedDr. Elena Zelenická, PhD.

Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, Filozofická fakulta, Jazykové centrum

Hodžova 1, 949 74 Nitra

e-mail: ezelenicka@ukf.sk